

Nr 301.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, m. m.; given Stockholms slott den 10 november 1944.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över social-ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor,
- 2) förordning angående beloppet av barn tillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor, samt
- 3) förordning om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.

GUSTAF.

Tage Erlander.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas, att 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

20 §.

1 mom. Såsom daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot, för medlem som är familjeförsörjare fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse; och må vad sålunda utgår icke i något fall överstiga sju kronor om dagen.

Daghjälp skall — — — lämnat medgivande.

Såsom familjeförsörjare — — — eller adoptant.

2 mom. Beträffande barntilläggs — — — särskilt stadgas.

I daghjälp, barntillägg och hustrutillägg må icke tillhopa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den i 1 mom. första stycket angivna arbetsförtjänsten; dock att i fall, då antalet barn, för vilka barntillägg enligt 17 § 2 mom. skola utgå, överstiger två, det sammanlagda understödsbeloppet må uppgå till högst nio tiondelar av sagda arbetsförtjänst. Måste understödet på grund härav minskas, skall först hustrutillägget samt därefter, om det erfordras, jämväl barntillägget nedsättas eller helt innehållas. Barntillägg och hustrutillägg må utgå, även om summan av daghjälp och tillägg överstiger sju kronor om dagen.

3 mom. Är medlem i erkänd arbetslöshetskassa i anledning av arbetslöshet lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattigvård, må daghjälp, barntillägg och hustrutillägg till honom utgivas allenast i den mån understödet icke uppgår till den andel av arbetsförtjänsten, varom i 1 och 2 mom. sägs.

Kassa äger — — — tillförsäkrade daghjälp.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1945.

¹ Senaste lydelse se SFS 1941: 494.

Förslag

till

Förordning

angående beloppet av barntillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas som följer.

Barntillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor utgör en krona om dagen för varje barn, för vilket sådant tillägg skall utgå enligt 17 § 2 mom. nämnda förordning. Hustrutillägg, varom i samma moment förmåles, utgör en krona 25 öre om dagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1945, från och med vilken dag förordningen den 28 juni 1941 (nr 496) angående beloppet av barntillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor skall upphöra att gälla.

Förslag

till

Förordning

om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Å daghjälp, som utgives från erkänd arbetslöshetskassa, skall utgå kristillägg med 75 öre för varje dag, för vilken daghjälp erhålls; dock att det sammanlagda beloppet av daghjälp och kristillägg icke må överstiga sju kronor om dagen.

2 §.

Vad i 20 § 1—3 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor stadgas därom, att daghjälp jämte i förekommande fall därå utgående hustrutillägg och barntillägg icke må utgivas till högre belopp än som svarar mot viss del av i nämnda moment angiven arbetsförtjänst, skall äga tillämpning jämväl å kristillägg. Måste understöd på grund härav minskas, skall kristillägget nedsättas eller innehållas före annat tillägg.

3 §.

Kristillägg utbetalas i samband med övriga från erkänd arbetslöshetskassa utgående förmåner.

4 §.

Statsbidrag till kristilllägg utgår med tilläggets hela belopp. Sådant bidrag skall sökas och utbetalas i den ordning, som föreskrives i förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1945 och gäller till och med den 30 juni 1946.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 no-
vember 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER,
SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD,
OHLIN, ERLANDER, DANIELSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler stats-
rådet Erlander fråga om *vissa ändringar i gällande bestämmelser om arbets-
löshetsförsäkring.*

Gällande förhållanden.

Förordningen om erkända arbetslöshetskassor antogs vid 1934 års riksdag
samt utfärdades den 15 juni 1934 (nr 264). Ändringar i densamma ha senare
vidtagits genom förordningar den 22 maj 1936 (nr 151), den 21 maj 1937
(nr 227), den 24 mars 1938 (nr 99), den 29 juni 1941 (nr 494), den 21 april
1943 (nr 185) samt den 30 juni 1944 (nr 405).

I detta sammanhang skall redogörelse lämnas endast för de huvudsakliga
bestämmelserna i förordningen om olika former av understöd och dessas
belopp ävensom om villkoren för understödets utgivande. I sistnämnda hän-
seende bortses emellertid från sådana allmänna villkor, som hänföra sig till
vederbörandes ålder, arbetsförmåga och arbetsvillighet.

De olika formerna av understöd från erkänd arbetslöshetskassa regleras i
17 § 1 mom. förordningen. Enligt här given föreskrift skall erkänd arbets-
löshetskassa utgiva understöd dels i form av ett för dag beräknat belopp, be-
nämnt daghjälp, dels ock i form av ett för barn utgående tillägg till daghjälp,
benämnt barntillägg. Därjämte må understöd utgivas, dels i form av ett för
hustru utgående tillägg till daghjälp, benämnt hustrutillägg, dels ock såsom
hjälp till täckande av rese- och flyttningkostnader för tillträdande av arbete
å annan ort. I annan form må understöd icke utgivas av erkänd arbetslös-
hetskassa. — Barntillägg utgår till försäkrad, som har barn eller adoptiv-
barn under 16 år, vilket är kyrkoskrivet hos honom eller beträffande vilket
eljest styrkes, att den försäkrade fullgör honom åliggande underhållsskyldig-
het. Efter samma grunder skall barntillägg utgivas till gift försäkrad för
andra makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap. I intet fall må
dock barntillägg för ett och samma barn utgå till mera än en person. Äro
flera personer berättigade till barntillägg för samma barn, skall tillägget utgå
till fadern, om han är en av de berättigade, samt eljest till modern. Hustru-

tillägg utgår till försäkrad för äkta maka eller för frånskild hustru, beträffande vilken styrkes, att den försäkrade fullgör honom åliggande underhållsskyldighet. Hustrutillägg skall dock icke utgå, där maken eller den frånskilda hustrun har förvärvsarbete motsvarande tre dagar eller därutöver i veckan eller själv uppbär daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa (17 § 2 mom.).

Som daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot, för medlem som är familjeförsörjare fyra femtedelar och för annan medlem tre femtedelar av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse. Vad sålunda utgår må icke i något fall överstiga sex kronor om dagen. Daghjälp skall utgöra minst två kronor; dock att daghjälp i vissa angivna undantagsfall må utgå med lägre belopp (20 § 1 mom.). Beträffande barn tilläggs och hustrutilläggs belopp skall gälla vad därom särskilt stadgas (20 § 2 mom. första stycket). I daghjälp, barn tillägg och hustrutillägg må icke tillhopa utbetalas högre belopp för dag än som svarar mot fyra femtedelar av den i 20 § 1 mom. angivna arbetsförtjänsten. Måste understödet på grund härav minskas, skall först hustrutillägget samt därefter, om det erfordras, jämväl barn tillägget nedsättas eller helt innehållas. Barn tillägg och hustrutillägg må utgå, även om summan av daghjälp och tillägg överstiger sex kronor om dagen (20 § 2 mom. andra stycket). Är medlem i erkänd arbetslöshetskassa i anledning av arbetslöshet lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattigvård, må daghjälp, barn tillägg och hustrutillägg till honom utgivas allenast i den mån understödet icke uppgår till den andel av arbetsförtjänsten — fyra femtedelar respektive tre femtedelar — som nyss nämnts (20 § 3 mom. första stycket). Kassa äger i sina stadgar föreskriva, att till medlem, vilken uppbär understöd, som i 20 § 3 mom. första stycket sägs, må utgå daghjälp allenast i den mån understödet icke uppgår till den medlemmen eljest tillförsäkrade daghjälpen (20 § 3 mom. andra stycket).

Enligt *förordningen den 28 juni 1941 (nr 496), angående beloppet av barn tillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor* utgör barn tillägg 60 öre om dagen för varje barn, för vilket sådant tillägg skall utgå, samt hustrutillägg en krona om dagen.

Bestämmelser om *statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor* äro givna i *förordningen den 15 juni 1934 (nr 265)*, vilken ändrats genom förordningarna den 21 maj 1937 (nr 228) den 28 juni 1941 (nr 495) och den 21 april 1943 (nr 186). Enligt 1 § denna förordning utgår statsbidrag till erkänd arbetslöshetskassa bland annat i form av daghjälp bidrag, barn tilläggsbidrag och, där kassa beslutat att hustrutillägg skall utgå, av hustrutilläggsbidrag. Jämlikt 2 § utgår daghjälp bidraget för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för understöd vid arbetslöshet under tid av året, då antagande till erkänd arbetslöshetskassa varit gällande. Procenttalet bestämmes därvid i förhållande till antalet understödda dagar per medlem i överensstämmelse med en vid förordningen fogad tabell. Barn tilläggsbidrag och hustrutilläggsbidrag utgå för kalenderår med belopp, motsvarande 75

procent av kassans sammanlagda utgifter för barntillägg och hustrutillägg under året.

Enligt av socialstyrelsen lämnade uppgifter var antalet medlemmar i erkända arbetslöshetskassor den 30 juni 1944 737 156. Kassamedlemmarnas fördelning samma dag efter tillförsäkrade daghjälsbelopp åskådliggöres i följande sammanställning:

Daghjälsbelopp, kronor	Antal medlemmar	Procent
1: 25—2: 00	97 023	13.2
2: 25—3: 00	121 164	16.4
3: 25—4: 00	152 031	20.6
4: 25—5: 00	307 397	41.7
5: 50—6: 00	59 541	8.1
	<u>737 156</u>	<u>100.0</u>

Genomsnittssiffran för daghjälpn håller sig för närvarande vid omkring 4 kronor 20 öre.

Samtliga kassor utom en betala stadgeenligt hustrutillägg.

Beträffande hjälpverksamheten vid oförvallad arbetslöshet finnas bestämmelser dels i lagen den 30 juni 1944 (nr 475) om arbetslöshetsnämnd och kungörelsen samma dag (nr 476) med tillämpningsföreskrifter till nämnda lag, dels ock i kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet, ändrad i vissa delar genom kungörelserna den 28 juni 1935 (nr 426), den 30 juni 1936 (nr 464) samt den 30 juni 1937 (nr 545), varjämte vissa paragrafer upphävts genom nyssnämnda kungörelse den 30 juni 1944.

Enligt lagen om arbetslöshetsnämnd äger Konungen förordna, att inom kommun skall finnas arbetslöshetsnämnd för handhavande av lokala åtgärder i fråga om statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid oförvallad arbetslöshet, ävensom att för ändamålet skall tillsättas särskild sådan nämnd. Närmare bestämmelser om nämndernas verksamhet och sammansättning finnas i den samma dag utfärdade kungörelsen. Tidigare fullgjordes motsvarande uppgifter enligt 1934 års hjälpkungörelse av kommunernas arbetslöshetskommittéer.

1934 års hjälpkungörelse upptager i 4 kap. bestämmelser om kommunernas kontantunderstödsverksamhet, som äger rum dels i form av dagunderstöd, dels i form av hyreshjälp. Genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t ha dock dessa bestämmelser, i vad angår understödets belopp och grunderna för statsbidrag, åtminstone temporärt satts ur kraft. Genom beslut den 6 december 1940 har Kungl. Maj:t bemyndigat statens arbetsmarknadskommission att tills vidare försöksvis genomföra ändringar i fråga om då gällande grunder för kommunernas understödsverksamhet. Ytterligare ändringar ha sedermera skett genom särskilda enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande av arbetsmarknadskommissionen meddelade beslut.

För dagunderstöden gälla för närvarande de maximibelopp, som framgå av närslutna tabell (Bilaga A).

Att märka är, att dagunderstöd utgår efter behovsprövning och att antalet

»understödsrum», som disponeras av viss kommun, icke är obegränsat utan fastställas av arbetsmarknadscommissionen.

För hyreshjälpen gälla särskilda maximibelopp, olika för ensamstående och familjeförsörjare. Envar av de ortsgrupper, som tillkommit jämlikt lagen om folkpensionering, är här indelad i klasser med skilda maximibelopp för månad, växlande för ensamstående mellan 10 kronor och 45 kronor samt för familjeförsörjare mellan 20 kronor och 90 kronor. Antalet klasser är i ortsgrupp 1 fyra, varvid dock ingen hyreshjälp förutsättes skola utgå i den lägsta klassen, samt i vardera av ortsgrupperna 2 och 3 fem. Hyreshjälp tilldelas endast i särskilt ömmande fall.

Det totala understödet, varmed förstås summan av dagunderstöd och hyreshjälp, må ej uppgå till den i orten gängse lönen för icke kvalificerad arbetskraft, ej heller till de inkomster vederbörande åtnjutit under förutvarande anställning.

I enlighet med beslut av 1941 års riksdag har Kungl. Maj:t i brev den 28 juni 1941 bemyndigat arbetsmarknadscommissionen att vidtaga den ändring i gällande grunder för kommunernas kontantunderstödsverksamhet, att hyreshjälp till person, som åtnjuter daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa, må utgå i ömmande fall och under förutsättning att sökanden genom intyg från kassan kan styrka, att han vid den tid, då hyreshjälp skall börja utgå, under de närmast dessförinnan förflutna 60 dagarna uppburit daghjälp för sammanlagt minst 40 dagar.

Framställningar om ändringar i gällande bestämmelser.

Med anledning av att Kungl. Maj:t genom beslut den 10 mars 1944 godkänt ett av arbetsmarknadscommissionen i skrivelse den 8 februari 1944 framlagt förslag till höjning av maximibeloppen för dagunderstöd och hyreshjälp, som av kommuner må utgivas till oförvällat arbetslösa, hemställde *socialstyrelsen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 mars 1944 om höjning av de från arbetslöshetskassorna utgående barntilläggen. I ett särskilt uttalande förordade föredraganden därjämte en höjning av hustrutilläggen jämte en uppmjukning av villkoren för utgivande av hyresbidrag till kassamedlemmar. — Över socialstyrelsens framställning avgåvos efter remiss yttranden av statskontoret, arbetsmarknadscommissionen och socialvårdskommittén.

I skrivelse den 23 mars 1944 hemställde *en delegation av representanter för de erkända arbetslöshetskassorna* hos Kungl. Maj:t om vidtagande av de åtgärder till förbättring av understöden till kassamedlemmar, som redan föreslagits av socialstyrelsen och dess föredragande ledamot, ävensom om införande av ett särskilt av statsmedel helt bekostat kristillägg. Skrivelsen remitterades till arbetsmarknadscommissionen för att tagas i övervägande vid avgivande av yttrande över socialstyrelsens framställning. I yttrande den 12 april 1944 instämde *arbetsmarknadscommissionen* i nämnda delegerades hemställan, varvid commissionen dock ansåg, att utredning borde företagas beträffande storleken av kristillägget. En minoritet inom commissionen anmälde reservation mot vissa delar av detta beslut.

Ytterligare hemställde *grov- och fabriksarbetarnas erkända arbetslöshetskassa* i skrivelse den 16 maj 1944 om vidtagande av sådana åtgärder, att möjligheter bereddades för arbetslös medlem av erkänd arbetslöshetskassa att erhålla hyresbidrag från arbetslöshetskommitté, om medlemmen styrkte sig ha uppburit daghjälp från kassan eller understöd från arbetslöshetskommitté under det minsta antal dagar och under den tidrymd, som gällande föreskrifter medgåve. Över framställningen avgåvos efter remiss yttranden av socialstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1944 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa utredning rörande de ändringar i bestämmelserna om arbetslöshetsförsäkring, som styrelsen kunde finna påkallade med hänsyn till utvecklingen inom den hjälpverksamhet, som bedreves av arbetslöshetskommittéerna, avgav *socialstyrelsen* den 30 september 1944 förslag i sådant hänseende, innebärande höjning av barn- och hustrutilläggen, införande av ett särskilt av statsmedel helt bekostat kristillägg, viss ändring av den i 20 § 2 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor givna s. k. överföringsregeln, höjning av daghjälpens övre gräns samt förbättring av möjligheten för kassamedlem att erhålla hyreshjälp från arbetslöshetsnämnd.

Vid framställningen var bl. a. fogat protokoll vid sammanträde med nämnden för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen den 30 september 1944, enligt vilket protokoll nämnden tillstyrkt socialstyrelsens förslag, varvid emellertid reservationer framförts av vissa enskilda ledamöter.

Över socialstyrelsens förslag avgåvos efter remiss yttranden av arbetsmarknadskommissionen, statskontoret, socialvårdskommittén, landsorganisationen i Sverige, svenska arbetsgivareföreningen, tjänstemännens centralorganisation och svenska stadsförbundet. Dessutom har, i anledning av remiss till svenska landskommunernas förbund, yttrande avgivits av förbundets centralbyrå, som meddelat, att det icke varit möjligt att sammankalla förbundets styrelse inom den tid, som stått till förfogande för avgivande av yttrande. Förslaget har vidare blivit föremål för behandling vid en av socialstyrelsen anordnad konferens med representanter för de erkända arbetslöshetskassorna den 19 oktober 1944.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har i skrivelse den 4 oktober 1944 hemställt om proposition i huvudsaklig enlighet med det i nyssnämnda skrivelse den 23 mars 1944 framlagda förslaget eller alternativt med socialstyrelsens liknande förslag av den 30 september 1944.

Allmänna synpunkter.

Tidigare framställningar.

I förut omnämnda skrivelse den 17 mars 1944 anför *socialstyrelsen*, att styrelsen för sin del tillstyrkt den höjning av dagunderstödens maximibelopp, som av Kungl. Maj:t godkänts den 10 mars 1944, men därvid tillika framhållit de oförmånliga konsekvenser för arbetslöshetsförsäkringen, som

härigenom bleve följden, då dagunderstöden i allmänhet komme att avsevärt överstiga motsvarande understödsbelopp från erkända arbetslöshetskassor, i varje fall från grov- och fabriksarbetarnas erkända arbetslöshetskassa, som härvid använts som jämförelsematerial. Ur statsfinansiella och andra synpunkter erbjöde försäkringsformen såsom hjälpanordning för de arbetslösa uppenbara fördelar. Medan kostnaderna för den allmänna arbetslöshets hjälpen helt bestredes av allmänna medel, täcktes utgifterna för försäkringen till mycket väsentlig del genom de försäkrades egna insatser. För arbetstagarna själva måste det te sig mera tilltalande att såsom medlemmar i en egen arbetslöshetskassa kunna göra gällande en obestriddig rätt till fastställt understöd utan någon form av behovsprövning än att såsom hjälp-sökande behöva hänvända sig till vederbörande arbetslöshetskommitté eller fattigvårdsmyndighet. För försäkringens vidkommande vore det emellertid av stor betydelse, att de till kassamedlemmarna utgående förmånerna vore åtminstone jämförbara med dem, som arbetslöshetskommittéerna kunde erbjuda. Härvid kunde åberopas ett uttalande av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring, enligt vilket det icke kunde tillåtas, att de kontanta kommunala understöden skulle utgå med högre belopp än vad vederbörande arbetare kunde tillförsäkra sig genom medlemskap i erkänd arbetslöshetskassa. I åtskilliga hänseenden, såsom i fråga om understöd tidens längd, inskränkning vid säsongarbetslöshet samt tillämpningen av karensreglerna och av föreskrifterna om avstängning vid arbetsvägran, erbjöde emellertid den av arbetslöshetskommittéerna bedrivna kontantunderstödsverksamheten bättre villkor än arbetslöshetsförsäkringen. Det vore då av så mycket större vikt, att de understödsbelopp, som utginge till de försäkrade, låge åtminstone någorlunda i nivå med arbetslöshetskommittéernas dagunderstöd. Enligt socialstyrelsens mening vore det därför ofrånkomligt, att möjlighet bereddades till en avsevärd förbättring av de från kassorna utgående understöden.

Liknande synpunkter framhållas i skrivelsen från *delegationen av kassa-representanter* den 23 mars 1944, där det jämväl anföres, att då kassorna måste räkna med en avsevärt stegrad understödsfrekvens vid en befarad arbetsmarknadskris efter kriget och då avgiftshöjningar icke kunde vidtagas i nuvarande läge på grund av nedpressningen av reallönen, kostnaderna för en understödshöjning till huvudsaklig del måste gäldas av statsmedel.

I de över socialstyrelsens framställning den 17 mars 1944 avgivna yttrandena har vitsordats behovet av förbättring av kassamedlemmarnas förmåner.

Socialstyrelsens framställning den 30 september 1944.

I sin framställning den 30 september 1944 utvecklar *socialstyrelsen* ytterligare sin ståndpunkt, att de från arbetslöshetskassorna utgående understöden måste höjas. Styrelsen framhåller, att man vid arbetslöshetsförsäkringens tillkomst åsyftade, att den allmänna arbetslöshetshjälpens dagunderstödsbelopp skulle vid en mera omfattande anslutning till försäkringen anpassas till en nivå, som komme att understiga och stå i visst förhållande till de lägsta normalt förekommande daghjälpbeloppen från de erkända arbets-

löshetskassorna. Utvecklingen, särskilt efter det nu pågående krigets utbrott, hade emellertid kommit att gå i annan riktning, vilket haft till följd, att de gång efter annan förhöjda kontantunderstöden numera i ett stort antal fall låge över de understödsbelopp, som genom kassorna erbjödes de försäkrade.

Efter en jämförelse mellan de nuvarande dagunderstödsbeloppen (maximibelopp) och de understöd, som för närvarande i olika fall utgå från erkänd arbetslöshetskassa, framhåller socialstyrelsen, att hänsyn även måste tagas till de avsevärt mindre möjligheterna för kassornas medlemmar att erhålla hyreshjälp. Socialstyrelsen har av denna anledning gjort en siffermässig beräkning angående förhållandet mellan å ena sidan dagunderstöd och hyreshjälp i allmänhet från arbetslöshetsnämnd och å andra sidan understöd från arbetslöshetskassa jämte till kassamedlem utgående hyreshjälp. Därvid framhåller styrelsen, att en sådan jämförelse komme att ställa sig något olika, beroende på understödstitidens längd, att vid exempelvis en månads understöd kassamedlem tydligen icke ägde uppbara någon hyreshjälp alls, men att om understödsperioden utsträcktes till fyra månader, kassamedlem kunde erhålla hyreshjälp för mer än halva tiden. Styrelsen har uträknat genomsnittliga månadsbelopp för de båda understödstagargrupperna dels för en två-månadersperiod, dels för en fyra-månadersperiod.

De av socialstyrelsen verkställda beräkningarna giva bl. a. vid handen, att för en medlem av grov- och fabriksarbetarnas erkända arbetslöshetskassa, i vilken daghjälpen är dyrortsgraderad och utgår med respektive 2, 3 och 4 kronor, understödsbeloppen (inklusive hyreshjälp) under såväl en två-månadersperiod som en fyra-månadersperiod i samtliga ortsgrupper och för samtliga familjestorlekar, även för ensamstående, komma att, merendels ganska avsevärt, understiga den hjälp, som i form av dagunderstöd och hyreshjälp kan erhållas från arbetslöshetsnämnd. Undantag gäller endast för ensamstående i ortsgrupp 3 under en fyra-månadersperiod. För kassamedlemmar med den genomsnittliga daghjälpen, 4 kronor 20 öre, komma under en två-månadersperiod för samtliga familjeförsörjare i ortsgrupperna 2 och 3 samt dessutom för familjer med tre och fyra barn i ortsgrupp 1 understödsbeloppen att understiga understöden från arbetslöshetsnämnd. Under en fyra-månadersperiod är enligt styrelsens beräkning detsamma fallet med samtliga familjeförsörjare i ortsgrupperna 2 och 3 — dock med undantag för barnlös gift man i ortsgrupp 2 — samt dessutom med familjeförsörjare med hustru och fyra barn i ortsgrupp 1.

Socialstyrelsen framhåller vidare, att styrelsen utgått från att man borde söka eftersträva sådana åtgärder med avseende å försäkringen, att de därifrån utgående understödsbeloppen såvitt möjligt komme att ligga klart över dagunderstöden i motsvarande fall. Som målsättning för en förbättring av de från försäkringen erbjudna förmånerna hade styrelsen ansett sig böra räkna med understödsbelopp, som i allmänhet låge ungefär 25 procent över de nuvarande kontantunderstöden. Med nu gällande statsbidragsgrunder kunde beräknas, att i det långa loppet de försäkrade betalade omkring 50

procent av försäkringskostnaderna. Det torde icke vara orimligt, att de då finge ungefär hälften av denna insats såsom en premiering i form av en höjning över kontantunderstöden.

Efter en siffermässig utredning av liknande slag som den nyss omnämnda kommer socialstyrelsen till det resultatet, att man för att uppnå syftet, att kassaunderstödet skulle mera allmänt komma att ligga ett stycke över kontantunderstödet, måste dels höja de nu utgående barn- och hustrutilläggen, dels ock åstadkomma en höjning av 50—75 öre per dag av kassornas understödsförmåner i övrigt. Socialstyrelsen fortsätter:

I detta sammanhang vill styrelsen erinra om att den enskilde kassamedlemmen icke kan lastas för att en sådan allmän förbättring av kassornas understödsbelopp icke gärna kommer till stånd. Han äger nämligen i regel icke rätt att utan vidare flytta upp i högre dagshjälpsklass på grund av de i kassornas stadgar numera införda klasstillhörighetsreglerna. En förbättring av hans daghjälp kan ofta åstadkommas först genom beslut av kassans årssammanträde och får då formen av en kollektiv höjning av daghjälpen för samtliga medlemmar i klassen. En dylik höjning av daghjälpen kräver emellertid som regel en höjning av avgiften. Då emellertid flertalet av kassornas medlemmar under nu pågående krig fått sin reallön sänkt, står icke denna utväg öppen över hela linjen utan endast för medlemmar i kassor med mycket låga avgifter. En höjning av förmånerna genom ett kristillägg synes därför vara nödvändig dels för att trygga försäkringens fortbestånd och dels för att göra understöden ur försörjningssynpunkt effektiva.

Yttranden över socialstyrelsens förslag den 30 september 1944.

Mot den principiella ståndpunkt, som socialstyrelsen intagit i sitt senare förslag, uttalar sig *statskontoret*, som säger sig finna det i hög grad tvivelaktigt, huruvida det kunde vara lämpligt eller i längden ens möjligt att i ett krisläge som det nuvarande söka lösa arbetslöshetsförsäkringens problem genom att undan för undan anvisa statsmedel för att hålla arbetslöshetskassornas utan behovsprövning utgående bidrag i jämnhöjd med arbetslöshetsnämndernas kontantunderstöd. Dessutom innefattade förslaget åtgärder, som vore ägnade att föregripa socialvårdskommitténs utredning om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Statskontoret anser därför, att andra vägar borde tillgripas, och ifrågasätter, huruvida icke den år 1941 av Kungl. Maj:t föreslagna men av riksdagen avvisade möjligheten att komplettera de från kassorna utgående bidragen med kontantunderstöd efter behovsprövning från vederbörande arbetslöshetsnämnd skulle innebära en lösning, som vida bättre än socialstyrelsens förslag vore ägnad att under rådande kristid och i avvaktan på socialvårdskommitténs nyssnämnda utredning avhjälpa svårigheterna för den frivilliga försäkring, samtidigt som de försäkrades berättigade krav på hjälp av det allmänna skulle bliva fullt tillgodosedda.

Socialvårdskommittén anmärker till en början mot den av socialstyrelsen verkställda siffermässiga utredningen, att den i viss mån givit resultat, som icke direkt återgäve värdet av de verkliga olikheterna de båda hjälpformer-na emellan. Det borde nämligen beaktas, att hjälpen från arbetslöshetsnäm-

derna utginge efter behovsprövning och storleken av hjälpen i varje individuellt fall efter det föreliggande hjälpbehovet, vilket särskilt gällde i fråga om hyreshjälpen. Detta medförde, att de försäkringsmässiga understöden icke ställde sig så ogynnsamma, som av socialstyrelsens beräkningar syntes framgå. Kommittén delade emellertid socialstyrelsens uppfattning, att förbättringar i förmånerna för medlemmarna i de erkända arbetslöshetskassorna vore av behovet påkallade, och tillstyrkte fördenskull i huvudsak de av socialstyrelsen förordade åtgärderna. Införandet av ett av statsmedel helt bekostat kristillägg avstyrktes dock, enär därigenom avvikelse skulle ske från de hittills tillämpade principerna för avvägningen mellan de försäkrades och statens bidrag till kassorna. Kommittén fortsätter:

Kommittén kan icke dela styrelsens uppfattning, att den utvägen icke skulle vara framkomlig att genom viss höjning av avgifterna få till stånd en förbättring av försäkringsförmånerna. Det synes tvärtom föreligga vissa möjligheter att inom ramen av förhållandevis blygsamma avgiftshöjningar få till stånd en ökning av daghjälpens inom de erkända arbetslöshetskassorna. Enligt kommitténs uppfattning böra kassornas medlemmar ha ekonomiska möjligheter att bära höjningen. De synas även böra äga intresse av att inom ramen av nuvarande statsbidragsbestämmelser få till stånd erforderliga förbättringar av försäkringsförmånerna.

Icke heller *svenska arbetsgivareföreningen* godkänner förslaget om införande av kristillägg. Föreningen anför — efter att utförligt ha berört de höjningar av dagunderstödsbeloppen, som vidtagits — bl. a. följande:

Det kan enligt föreningens mening med fog ifrågasättas, huruvida de höjningar av kontantunderstöden, som företagits på detta sätt, nödvändigtvis måste medföra en höjning av förmånerna från arbetslöshetskassorna. Förutom att de skäl, som förebragts för höjningarna av kontantunderstöden vid arbetslöshetshjälpen, icke kunna anses bärande och därför icke lämpligen böra ligga till grund för ett beslut beträffande arbetslöshetsförsäkringen, kan mot en dylik åtgärd även anföras, att förhållandena icke äro likartade, i det att vid arbetslöshetshjälpen behovsprövning alltid skall företagas, medan sådan icke förekommer beträffande understöden från arbetslöshetskassorna. Men även om man accepterar den av socialstyrelsen uttalade principen att sådana arbetslösa, som inbetalat avgifter till erkänd arbetslöshetskassa, böra erhålla ett högre dagunderstöd än andra arbetslösa, som uteslutande äro hänvisade till den offentliga hjälpverksamheten, kunna starka invändningar göras mot socialstyrelsens förslag. Om på grund av höjning av kontantunderstöden vid den statliga arbetslöshetshjälpen, en anpassning av dagunderstödet från de erkända arbetslöshetskassorna anses böra vidtagas, bör enligt föreningens mening en härav betingad höjning av daghjälpbeloppen ske med kassornas egna, genom medlemsavgifterna influtna medel och efter kassornas vanliga finansieringsgrunder. I dessa innefattas statsbidrag efter vissa fastställda regler. Det framgår av socialstyrelsens utredning, att inom vissa kassor en höjning av daghjälpbeloppen kan ske inom ramen av nuvarande avgifter. I den mån denna marginal icke är tillräcklig, förutsätter här antydda linje en höjning av försäkringsavgifterna. Denna nära till hands liggande utväg har emellertid socialstyrelsen icke valt. Styrelsen har synbarligen förutsatt, att den reallönesänkning, som ägt rum under kriget, omöjliggör en höjning av försäkringsavgifterna. Så är emellertid enligt föreningens uppfattning långt ifrån fallet. Enligt socialstyrelsens preliminära redogörelse över löneutveck-

lingen år 1943 har nominallönen för samtliga arbetare under kriget ökats med 31 %, vilket är liktydigt med att reallönen sjunkit omkring 8 %. Begränsar man undersökningen endast till arbetarna inom den egentliga industrin, finner man att reallönen t. o. m. utgången av år 1943 reducerats med allenast 6 %. Som bekant har under år 1944 vissa löneökningar inträtt, varför man har anledning antaga, att reallönen för närvarande endast ligger 4 eller 5 % under förkrigstidens nivå.

Redan dessa siffror giva vid handen, att utrymme finnes för höjning av försäkringsavgifterna, som i vissa fall måste betraktas som exceptionellt låga. Inom vissa yrkesgrenar med föga omfattande arbetslöshet äro avgifterna t. o. m. så låga, att de sakna nämnvärd betydelse.

I övriga yttranden har socialstyrelsens förslag i princip tillstyrkts.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering framhåller, att det förhållandet, att arbetslöshetskassorna i många fall numera gäve sämre hjälp än arbetslöshetsnämnderna, framstode såsom synnerligen olämpligt. Kassornas medlemmar hade gjort vissa prestationer för att få rätt till hjälp vid arbetslöshet. De kunde därför med skäl ställa krav på att få en hjälp som vore bättre än den som arbetslöshetsnämnderna gäve. Visserligen vore de i så måtto privilegierade, att de — utom i fråga om hyreshjälpen — sluppe underkasta sig någon egentlig behovsprövning. Men det hindrade icke, att de även borde vara bättre ställda i fråga om själva understödsbeloppen.

*Före-
draganden.*

Såsom framgår av den redogörelse, som lämnats i det föregående, ha maximibeloppen av de dagunderstöd, som av kommunerna må med statsbidrag utgivas till oförvällat arbetslösa, i mars 1944 undergått förhöjning. Härigenom ha dagunderstödsbeloppen i ett stort antal fall kommit att avsevärt överstiga de understödsbelopp, som vid arbetslöshet i form av daghjälp samt barn- och hustrutillägg utgå till medlemmar av erkända arbetslöshetskassor. Förhållandet illustreras närmare av tabellen, *Bilaga A*, där de för dagunderstöden fastställda maximibeloppen jämförts med de understödsbelopp, som enligt gällande regler skola utgå från grov- och fabriksarbetarnas erkända arbetslöshetskassa, från den beslutade sågverksindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa samt i fall, då daghjälp utgår till det genomsnittliga beloppet, 4 kronor 20 öre. Härvid bör ytterligare märkas, att möjligheten för arbetslös medlem av erkänd arbetslöshetskassa att erhålla hyreshjälp av arbetslöshetsnämnd är betydligt mera begränsad än motsvarande möjlighet för annan arbetslös. Inverkan av sistnämnda förhållanden illustreras närmare å tabellen, *Bilaga B*.

Det borde stå utanför diskussion, att medlem av erkänd arbetslöshetskassa i händelse av arbetslöshet bör ur understödssynpunkt ha en fördelaktigare ställning än annan arbetslös. Detta följer redan därav, att medlemmen själv genom inbetalande av avgifter lämnat bidrag till understödet. Ur allmän social synpunkt måste det vidare anses vara ett intresse, att erkända arbetslöshetskassor bildas i så stor utsträckning som möjligt och att alltså arbetagarna själva genom användande av försäkringsformen organisera sig för att möta uppkommande arbetslöshetsrisker. Anslutningen till och nybildningen

av erkända arbetslöshetskassor måste emellertid antagas bli hämmad, om de, som icke äro medlemmar av sådan kassa, kunna under arbetslöshet erhålla lika stora eller rent av bättre understödsförmåner än kassamedlemmar.

Socialstyrelsens utredning synes giva vid handen, att med hänsyn till nu anförda förhållanden en höjning av de från de erkända arbetslöshetskassorna utgående understödsbeloppen är påkallad. Den frågan uppställer sig då, huruvida en sådan höjning kan åstadkommas av arbetslöshetskassorna och deras medlemmar själva genom att daghjälsbeloppen höjas. Även om inom en eller annan kassa en viss höjning av daghjälsbeloppen är möjlig utan ökning av de nu utgående avgifterna, torde dock i allmänhet införande av högre daghjälsbelopp förutsätta en sådan ökning. Med hänsyn till att den fördring av levnadskostnaderna, som ägt rum under kriget, icke mer än i viss utsträckning kompenserats av höjda arbetslöner och att reallönenivån för de flesta arbetargrupper alltså nu är lägre än före kriget, synes man dock icke kunna kräva av kassamedlemmarna, att de påtaga sig ökade kostnader för här ifrågakvarande ändamål.

Av sålunda angivna orsaker måste andra vägar än höjning av daghjälsbeloppen sökas för att en förbättring av de från de erkända arbetslöshetskassorna utgående understöden skall kunna ernås. Statskontoret har i sitt yttrande över socialstyrelsens förslag uttalat sig för en kombination av arbetslöshetsförsäkring och dagunderstöd från arbetslöshetsnämnd på sådant sätt, att de från erkänd arbetslöshetskassa utgående understödsbeloppen i ömmande fall skulle efter behovsprövning kunna kompletteras med dagunderstöd från arbetslöshetsnämnd. Därmed har statskontoret upptagit ett förslag, som framlades i propositionen nr 214 till 1941 års riksdag angående ändring i vissa delar av förordningen om erkända arbetslöshetskassor (prop s. 25). Riksdagen avvisade emellertid detta förslag, varvid av andra lagutskottet (utlåtande nr 33 s. 15) åberopades såväl principiella skäl som även hänsynen därtill, att antalet verksamma arbetslöshetskommittéer för det dåvarande var relativt obetydligt. Dock förordade riksdagen viss begränsad möjlighet för kassamedlem att erhålla hyreshjälp från arbetslöshetskommitté. I anslutning till riksdagens då intagna ståndpunkt anser jag, att boskillnad alltjämt bör i största möjliga utsträckning upprätthållas mellan arbetslöshetskassornas verksamhet och den kommunala hjälpverksamheten för arbetslösa. Fördenskull finner jag mig icke böra förorda statskontorets förslag utan anser andra medel böra tillgripas för att åstadkomma en lämplig relation mellan arbetslöshetskassornas och arbetslöshetsnämndernas understödsbelopp. Som av det följande kommer att framgå, vill jag dock i likhet med socialstyrelsen och arbetsmarknadscommissionen förorda en viss uppmjukning av kassamedlemmarnas nuvarande möjligheter att erhålla hyreshjälp från arbetslöshetsnämnd.

Socialstyrelsen har i sin framställning den 30 september 1944 föreslagit vissa åtgärder för uppnående av det här angivna syftet, därvid såsom målsättning angivits, att understöden från erkänd arbetslöshetskassa böra med 25 procent överstiga motsvarande understöd från arbetslöshetsnämnd. Den

sålunda föreslagna relationen mellan understöd från arbetslöshetskassa, och understöd från arbetslöshetsnämnd synes vara i stort sett lämpligt avvägd.

Särskilda omständigheter föranleda, att jag anser denna fråga böra upp- tagas redan vid årets riksdag. I samhällets beredskap mot en mera omfatt- ande arbetslöshetskris ingår arbetslöshetsförsäkringen som ett väsentligt moment, och det måste anses önskligt, att, när en dylik kris inträder, den här såsom lämplig angivna relationen mellan understöden från arbetslös- hetskassa och från arbetslöshetsnämnd kommit till stånd. Visserligen är måhända ingen allmän arbetslöshetskris att vänta under våren, men fara föreligger dock för att inom vissa arbetargrupper mer omfattande arbets- löshet uppstår, exempelvis såsom följd av att handeln med Tyskland av- stängts. Härtill kommer en annan omständighet. För att erforderliga ändring- ar i kassornas stadgar skola hinna antagas och registreras torde erfordras en tid av omkring tre månader efter det riksdagen beslutat i ärendet. Ett av riks- dagen i mars 1945 fattat beslut torde därför kunna börja tillämpas tidigast i juni samma år. Under vintern tvingas emellertid många medlemmar av de kassor, som ha s. k. säsongavstängningar, att söka understöd hos arbetslöshets- nämnderna. När avstängningstiden upphör, förlora de möjligheten att erhålla understöd hos nämnderna och tvingas då söka understöd hos kassorna. Sam- tidigt upphör jämlikt nuvarande bestämmelser åtminstone för en tid deras möjlighet att få hyreshjälp. Understödsbeloppet från kassan blir med nuvaran- de regler för arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet, även om man bortser från hyreshjälpen, i allmänhet lägre än det belopp, vederbö- rande åtnjutit under avstängningstiden. Den för kassorna kritiska perioden är härvid månaderna april och maj. Då en sådan demonstration av skiljaktighe- terna mellan understödsbeloppen säkerligen kommer att föranleda missnöje med kassornas verksamhet och detta bör undvikas, måste de nya bestäm- melserna kunna börja tillämpas redan före den kritiska periodens inträde. Förutsättning härför är, att beslut i frågan fattas av innevarande års riksdag.

Jag har för avsikt att i det följande behandla de av socialstyrelsen före- slagna åtgärderna var för sig.

De särskilda frågorna.

1) Barn- och hustrutilläggen.

Redan i framställningen den 17 mars 1944 hemställer *socialstyrelsen* om sådan ändring i gällande bestämmelser, att det till kassamedlemmar utgå- ende barntillägget skulle höjas till en krona. Styrelsen framhåller, att det i främsta rummet vore den medgivna höjningen av kontantunderstödens barn- tillägg, som åstadkomme den inträdda försämringen i relationen mellan de från arbetslöshetskassorna och de från arbetslöshetskommittéerna utgåen- de understödsbeloppen, varför förskjutningen till arbetslöshetsförsäkring- ens nackdel bleve mest kännbar för de barnrikare familjerna. Vid valet av utvägar för en under rådande förhållanden nödvändig förbättring av un- derstöden från försäkringen borde man därför i första hand tänka sig en kraftig förhöjning av barntilläggen, vilken borde erhålla bestående karaktär.

— Styrelsen uttalar vidare, att vissa skäl möjligen talade för en förhöjning av hustrutillägget. Då emellertid hustrutillägget intoge en särskild ställning inom försäkringen och då styrelsen icke funnit en höjning av ifrågavarande tillägg oundgängligen erforderlig, hade styrelsen ej ansett sig böra framlägga förslag därom.

Föredraganden i socialstyrelsen föreslår emellertid i särskilt uttalande till nyssnämnda framställning en höjning även av hustrutillägget. Föredraganden påpekar därvid, att hustrutillägget infördes i lagstiftningen för att bringa upp kassornas förmåner till sådan nivå, att de skulle kunna ge den försäkrade och hans familj icke blott medel till bestridande av de allra oundgängligaste utgifterna för mat och dylikt utan även en hjälp till täckande av utgifterna för familjens bostad. Det vore fortfarande önskvärt, att kassaunderstödet finge den storlek i förhållande till levnadskostnaderna, som riksdagen åsyftade år 1941. Sedan sommaren 1941 hade emellertid de allmänna levnadskostnaderna stigit med i det allra närmaste tio procent. Vidare hade skillnaden mellan arbetslöshetskommittéernas kontantunderstöd till å ena sidan ogift person över 18 år och å den andra familj, bestående av man och hustru, nu utökats från en krona eller en krona 15 öre till en krona 50 öre. Med hänsyn till sålunda anförda förhållanden borde höjning ske jämväl av hustrutillägget. Tillägget skulle kunna höjas till en krona 50 öre per dag, dock att, om kassamedlemmarna erhöle ökade möjligheter att erhålla hyreshjälp, hustrutillägget borde begränsas till 1 krona 25 öre för dag.

I de över socialstyrelsens ifrågavarande framställning avgivna yttrandena tillstyrkas höjningen av barnutläggen. *Arbetsmarknadskommissionens majoritet* förordar därutöver höjning av hustrutillägget från en krona till en krona 25 öre för dag. Samma yrkande framställes i skrivelsen den 23 mars 1944 av *representanter för arbetslöshetskassorna*.

I *socialstyrelsens framställning den 30 september 1944* föreslås såväl höjning av barnutlägget från 60 öre till en krona som höjning av hustrutillägget från en krona till en krona 25 öre. Beträffande hustrutillägget framhålles därvid bl. a., att om villkoren för extra hyreshjälp uppmjukades på sätt av styrelsen komme att föreslås, det kunde befaras, att kassamedlemmarna i väsentligt ökad omfattning började ansöka om hyreshjälp vid iråkad arbetslöshet. För att kunna motverka en dylik tendens syntes det välbetänkt, att någon höjning vidtoges även av hustrutillägget. En sådan höjning torde icke böra fastställas till lägre belopp än en krona 25 öre.

Socialstyrelsens i denna del framlagda förslag ha i de däröver avgivna yttrandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran, utom av statskontoret. *Svenska arbetsgivareföreningen* framhåller därvid, att även om principiella betänkligheter kunde anföras mot förslagen, vissa skäl emellertid talade för desamma, varför föreningen icke ville motsätta sig de föreslagna höjningarna. *Socialvårdskommittén* föreslår en provisorisk höjning av hustrutillägget till en krona 50 öre. Två av kommitténs ledamöter (herrar Hagård och Wallén) uttala dock i särskilt yttrande betänkligheter mot ett hustrutillägg av sådan storlek i anledning av dess konsekvenser för kommitténs pågående arbete med förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Före-
draganden.

Socialstyrelsen har föreslagit, att de nu utgående barn- och hustrutilläggen skola höjas, barn tillägget från 60 öre till en krona för dag samt hustrutillägget från en krona till en krona 25 öre för dag. I remissyttrandena ha de föreslagna höjningarna i allmänhet tillstyrkts. Då ökningen av dagunderstödens maximibelopp till väsentlig del avse understöden till familjeförsörjare samt de av socialstyrelsen föreslagna tilläggsbeloppen synas vara väl avvägda, finner jag mig böra tillstyrka socialstyrelsens förslag i denna del. Statsbidrag å de förhöjda tilläggsbeloppen torde böra utgå enligt samma grunder som å de nu utgående tilläggsbeloppen eller med 75 procent av tilläggsbeloppen.

2) Kristillägget.

I skrivelsen den 23 mars 1944 från *representanter för arbetslöshetskassorna* föreslås bl. a. ett av statsmedel helt bekostat dyrtidstillägg av 75 öre å varje från erkänd arbetslöshetskassa utgivet daghjälsbelopp att utgå så länge nuvarande kontantunderstödsbelopp gällde.

I sitt yttrande över socialstyrelsens framställning den 17 mars 1944 hemställer *arbetsmarknadskommissionens majoritet*, att efter utredning angående beloppets storlek visst dyrtidstillägg av statsmedel skulle medgivas att utgå å varje utgivet daghjälsbelopp, så länge nuvarande kontantunderstödsbelopp gällde.

Såsom förut nämnts har *socialstyrelsen* upptagit frågan om kristillägg i framställningen den 30 september 1944. Efter att ha framhållit, att enligt den av socialstyrelsen verkställda siffermässiga utredningen ett kristillägg av 50 öre jämte övriga föreslagna förbättringar av understöden till de försäkrade i allmänhet skulle medföra, att dessa understöd skulle komma att betydligt överstiga kontantunderstödsbeloppen för motsvarande kategorier, tillägger styrelsen, att detta icke gällde grov- och fabriksarbetarnas kassa och vissa andra kassor med låg daghjälp. Dessa kassors medlemmar syntes därför böra beredas möjlighet att erhålla ett högre kristillägg än 50 öre. Då man för att icke i alltför stor utsträckning rubba försäkringens karaktär icke borde göra kristillägget alltför högt, syntes man böra stanna vid ett kristillägg av 75 öre. Socialstyrelsen fortsätter:

Vid övervägandena om kristilläggets utformning har man icke kunnat undgå att taga hänsyn till den omständigheten, att några arbetslöshetskassor hava så låga avgifter (på grund av liten arbetslöshetsrisk), att deras medlemmar med mycket ringa uppoffring skulle kunna betala det tillägg till avgiften, som krävs för en ökning av daghjälpen med 75 öre eller en krona. Andra kassor åter hava så höga avgifter, att erläggandet av den avgift, som krävs för ett med 75 öre eller en krona förhöjt daghjälsbelopp, ofta stöter på svårigheter, särskilt så länge den sedan några år inträdda nedpressningen av reallönen fortfar. Det kan anses rimligt att — då staten betalar huvudparten av de förhöjningar av barn tilläggen och hustrutilläggen, som här föreslås — det överlämnas åt kassor med låga avgifter att själva ordna och med sedvanligt statsbidrag bestrida kostnaderna för ett tillägg motsvarande kristillägget, medan andra kassor få tillägget helt ersatt av statsmedel. Denna synpunkt leder över till tanken att gradera kristillägget.

Genom en lämplig *gradering* av ett blivande kristillägg skulle det resultatet kunna ernås, att kassornas understödsbelopp förutom att de skulle

allmänt höjas i förhållande till kontantunderstöden också komme att undergå en önskvärd utjämning. I detta syfte har nu ifrågasatts, att kristillägg skulle utgå med förslagsvis 25, 50 och 75 öre och i vissa fall helt bortfalla.

Vid tillämpningen i praktiken av en anordning med ett sålunda differentierat kristillägg bör med hänsyn till det nyss förda resonemanget tilläggets belopp bestämmas icke av daghjälpens storlek i och för sig i respektive kassor utan i första hand av storleken av de *avgifter*, som vederbörande kassamedlemmar hava att erlægga. På detta sätt skulle ett differentierat kristillägg i viss mån komma att fungera såsom ett slags avgiftsutjämningsbidrag. Av olika orsaker äro medlemsavgifterna till sina belopp mycket växlande inom de skilda kassorna. Styrelsen har gjort vissa beräkningar angående »medelavgiftens» storlek per daghjälpskrona för samtliga kassor (inklusive de beslutade kassorna för järnvägsmän och sågverksindustriarbetare), varvid de utgående avgifterna vägs mot antalet medlemmar i respektive avgiftsklasser. För närvarande fluktuerar medelavgiften per daghjälpskrona mellan 2 öre och 27 öre för vecka räknat (för 5 kronors daghjälp varierar veckoavgiften alltså mellan 10 öre och 1 kr. 35 öre).

Sammanställas dessa medelavgifter med de på motsvarande sätt framräknade siffrorna för medeldaghjälpen i varje kassa, visar det sig, att det mestadels råder ett visst samband mellan avgifternas storlek och daghjälpens belopp. Med en del undantag, som i någon mån bryta regeln, förhåller det sig nämligen så, att i kassor med speciellt låga avgifter daghjälpen är hög och vice versa. Mot en medelavgift understigande 6 öre svarar således en medeldaghjälp av omkring 5 kr., under det att vid en medelavgift av 18—27 öre den genomsnittliga daghjälpen ligger vid en siffra, som understiger 4 kr.

Det har efter dessa överväganden befunnits lämpligt att alltefter medelavgifternas storlek indela kassorna i fyra grupper, varvid den övre gränsen för medelavgiften i de tre lägre grupperna satts till respektive 5,99 öre, 11,99 öre och 17,99 öre. Beträffande kassor tillhörande den lägsta gruppen, för närvarande 3 st., skulle icke något kristillägg komma ifråga. För kassor med en medelavgift av 6 till 11,99 öre (6 st.) skulle kristillägget fastställas till 25 öre och för kassor med 12—17,99 öres medelavgift (13 st.) till 50 öre. Slutligen skulle kristillägget för kassor med lägst 18 öres medelavgift (10 st.) utgå med 75 öre.

Avgörande för de särskilda kassornas inplacering i kristilläggsklass, vilken procedur bör ankomma på tillsynsmyndigheten, bör vara de avgifter, som vid en viss tidpunkt, förslagsvis den 1 november 1944, utgå enligt stadgarna. Någon ändring av det sålunda i varje särskilt fall fastställda kristillägget för viss kassa bör i fortsättningen icke komma i fråga. Det skulle nämligen eljest kunna föreligga risk för att kassor, som under närmaste framtiden få ekonomisk möjlighet att med oförändrade medlemsavgifter vidtaga höjningar av daghjälpen, skulle underlåta att göra detta inför utsikten att genom en sådan åtgärd möjligen sjunka ned i en lägre »medelavgiftsgrupp» och därvid vidkännas reducering av kristillägget. Kassorna böra med andra ord icke berövas eggelsen till att med egna medel söka förbättra understödsbeloppen.

Beträffande åter nytillkommande kassor böra även dessa komma i åtnjutande av kristillägg; i annat fall skulle nytillslutningen till försäkringen under den närmaste framtiden säkerligen komma att hämmas. I sådana fall bör kristillägget bestämmas med ledning av dels de avgifter, som tillsynsmyndigheten finner sig böra fastställa för kassan, och dels det sannolika antalet medlemmar i kassans respektive avgiftsklasser.

Med hänsyn till syftet med denna anordning är det givet, att kristillägget

icke är avsett att bliva en bestående påbyggnad på försäkringen utan så snart ske kan bör avvecklas. Sålunda kan det förutses, att en sänkning av tillägget bör kunna ske i den mån den under krigsåren nedpressade reallönen för olika berörda löntagargrupper kan komma att höjas och ånyo närma sig 1939 års nivå. Vidare bör givetvis kristillägget sänkas i händelse reduceringar av de nuvarande kontantunderstöden komma att företagas. Bestämmelser angående sådant tillägg torde således böra meddelas för ett budgetår i sänder. Under alla förhållanden förutsätter socialstyrelsen, att kristillägget icke kommer att behöva bibehållas under längre tid än tre år.

Vid sammanträdet den 30 september 1944 med nämnden för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen framställdes kritik mot socialstyrelsens konstruktion av kristilläggen. Från flera kassarepresentanters sida framhölls, att kristillägget borde utgå med samma belopp till samtliga understödsberättigade, förslagsvis med 75 öre. Under diskussionen framkastades även, att statsbidraget kunde, om så ansåges lämpligt, graderas så, att kassor med mycket låga avgifter ej finge något särskilt bidrag, medan övriga erhöle bidrag med belopp enligt förslaget. Vidare ifrågasattes, att skillnaden mellan de olika graderna av kristilläggen skulle göras mindre och exempelvis en gradering 40 — 60 — 75 öre införas, varvid man möjligen för att minska avståndet mellan den grupp, som erhöle ett kristillägg om 40 öre, och den grupp, som över huvud ej finge något tillägg, borde tänka sig införandet av ett nytt lägsta steg i tilläggsskalan.

I yttrandena över socialstyrelsens förslag ha kristilläggen, såsom förut nämnts, helt avstyrkts — förutom av *statskontoret*, som ställt sig avvisande till förslaget över huvud — jämväl av *socialvårdskommittén* och *svenska arbetsgivareföreningen*. *Landsorganisationen* åter förordar, att kristillägget för samtliga kassor skall utgå med enhetligt belopp, 75 öre per daghjälpdag. *Landsorganisationen* ville ifrågasätta, om den föreslagna graderingen vore psykologiskt välbetänkt och framför allt om den erbjöde tillräckliga garantier för att kristillägget verkligen fullt ut och över hela linjen finge den avsedda effekten, nämligen att bringa försäkringsförmånerna i den ur försäkringens synpunkt betryggande relation till kontantunderstöden, som förslaget i övrigt icke åstadkomme och som för flertalet kassor icke heller torde vara praktiskt uppnåelig genom en höjning av daghjälp. Det varierande avgiftstrycket i de olika kassorna vore ett förhållande, som borde uppmärksammas; en utjämning härutinnan vore självfallet önskvärd. *Landsorganisationen* kunde dock icke finna, att den föreslagna graderingen av kristillägget vore en lämplig form härför. Utjämningen torde riktigast böra ske efter omprövning i ett vidare sammanhang av statsbidragsreglerna, under hänsynstagande till samtliga de faktorer, som betingade de nuvarande starka fluktuationerna. Jämväl *tjänstemännens centralorganisation* hemställer om ett kristillägg å 75 öre till samtliga arbetslöshetskassor under framhållande av bl. a., att arbetslöshetskassorna byggde just på den principen, att löntagare inom ett och samma yrkesområde med likartad arbetslöshetsrisk skulle sammanföras till en arbetslöshetskassa, varför en strävan att åstadkomma avgiftsutjämning genom ett kristillägg måste anses strida mot den grundläggande principen för de erkända kassornas verksamhet. *Organisationen* fortsätter:

Införande av ett kristillägg måste betraktas som ett led i strävandena att upphäva den under kriget inträdda penningvärdeminskningens oförmånliga inverkningar på arbetslöshetsförsäkringen. Denna penningvärdeminskning har haft samma oförmånliga verkningar för alla löntagare, vilka undantagslöst måst vidkännas en avsevärd reallönesänkning. Alla arbetslöshetsförsäkrade kunna därför anses vara i samma läge och ha samma behov av ett kristillägg.

Inom varje arbetslöshetskassa finnes det medlemmar med mycket skilda löneförmåner. Ur medlemmarnas synpunkt skulle det förefalla egendomligt, om de bara därför att de tillhöra en viss arbetslöshetskassa icke skulle få möjlighet att erhålla detta statliga tillägg, medan medlemmar i en annan kassa och med samma lönevillkor utan vidare skulle erhålla ett sådant tillägg. Om gradering av ett kristillägg skulle äga rum, borde man i så fall söka gradera det efter löneinkomsten. De enskilda medlemmarna ha icke ställts inför ett frivilligt val av daghjälsgrupp utan ha fått finna sig i vad kassorna bestämt i enlighet med tillsyningsmyndighetens direktiv. Någon möjlighet för medlemmen att själv skaffa sig ett högre daghjälsbelopp föreligger icke.

Vid behandlingen inom *arbetsmarknadskommissionen* av förslaget angående införande av kristillägg yrkade till en början ledamöterna Brodén och Carell, att kommissionen skulle avstyrka, att dylikt tillägg utginge. Kommissionen beslöt emellertid tillstyrka införande av kristillägg. Beträffande kristilläggets utformning beslöt kommissionen tillstyrka socialstyrelsens förslag. En minoritet inom kommissionen (ledamöterna Falk, Vahlberg, Adamsson och Disa Västberg) uttalade sig emellertid för ett enhetligt kristillägg å 75 öre, medan en annan minoritet (ledamöterna Andersson, Brodén och Carell) förordade, att statsbidrag å kristillägget skulle utgå efter gällande grunder för arbetslöshetsförsäkringen.

Även vid *konferensen med representanter för de erkända arbetslöshetskassorna den 19 oktober 1944* har frågan om kristilläggens gradering varit före. Därvid har, sedan under diskussionen olika meningar gjort sig gällande, till protokollet antecknats, att flertalet deltagare sympatiserade med socialstyrelsens förslag.

Den i det föregående föreslagna höjningen av barn- och hustrutilläggen är uppenbarligen icke tillräcklig för att uppnå den relation mellan understödsbeloppen från erkänd arbetslöshetskassa och från arbetslöshetsnämnd, som jag enligt vad nyss anförts anser lämplig. Såsom ytterligare åtgärd har socialstyrelsen därför föreslagit införandet av ett av statsmedel helt bekostat kristillägg. Detta förslag har väckt principiella betänkligheter hos svenska arbetsgivareföreningen och socialvårdskommittén. Då emellertid såsom ovan anförts någon generell höjning av daghjälsbeloppen genom kassornas och deras medlemmars egna åtgöranden näppeligen kan påräknas eller ens skäligen fordras av dem, synes det mest ändamålsenliga vara, att staten helt bekostar de ytterligare höjningar av understödsbeloppen, som kunna anses erforderliga, lämpligen genom kristillägg. Denna utväg synes vara att föredraga framför den av socialvårdskommitténs majoritet förordade utvägen att ytterligare höja hustrutilläggen. Härför talar — utom det förhållandet att genom en ytterligare

Föredraganden.

höjning av hustrutilläggen endast familjeförsörjare skulle tillgodoses — även den omständigheten, att det är avsevärt lättare att, när förhållandena så påkalla, avveckla ett kristillägg, som till sin natur är provisoriskt, än att genomföra en sänkning av utgående hustrutillägg, som gärna betraktas såsom definitiva. Det må slutligen anmärkas, att liknande kristillägg sedan år 1942 under vissa förutsättningar utgår å sjukpenning, som utgives från erkänd sjukkasse.

Socialstyrelsens förslag innebär, att kristillägget skall graderas efter medelstorleken av avgiften per daghjälskrona på sådant sätt, att intet kristillägg skall utgå å daghjälp från kassa, där medelavgiften understiger 6 öre för dag och daghjälskrona, samt att kristillägg skall utgå med 25 öre för dag, när samma medelavgift uppgår till 6 öre men icke till 12 öre, med 50 öre för dag, när medelavgiften uppgår till 12 öre men understiger 18 öre, samt med 75 öre för dag, när medelavgiften uppgår till lägst 18 öre. Härigenom skulle kristillägget tillika verka avgiftsutjämnande. Mot detta förslag har anmärkning framställts av en minoritet inom arbetsmarknadskommissionen samt av landsorganisationen och tjänstemännens centralorganisation, vilka anse kristillägget böra utgå med samma belopp till samtliga kassamedlemmar, förslagsvis med 75 öre för dag.

Den avgiftsutjämnning, som socialstyrelsen åsyftar med sitt förslag, skulle visserligen ur en del synpunkter vara fördelaktig, helst som, enligt vad socialstyrelsen framhåller, medelavgiftens storlek i allmänhet kommit att stå i omvänd proportion till daghjälpens storlek. Emellertid kan det ifrågasättas, om en sådan avgiftsutjämnning bör åstadkommas på det sätt, som här föreslagits. Häremot tala psykologiska skäl. För medlemmar av en viss kassa, vilka vid ett genomförande av socialstyrelsens förslag icke skulle erhålla kristillägg eller skulle uppbära sådant endast med det lägsta föreslagna beloppet, skulle det sannolikt framstå som en orättvisa, att till medlemmar av en annan kassa, för vilka lönenivån och de tillförsäkrade daghjälsbeloppen måhända vore högre, skulle utgå större kristillägg endast av den anledningen, att arbetslösheten i deras fack vid avgifternas fastställande bedömts högre och avgifterna fördenskull bestämts till högre belopp. Med hänsyn härtill synes den av socialstyrelsen föreslagna graderingen av kristillägget icke böra förordas.

På grund härav och då icke heller gradering av kristillägget efter annan grund, exempelvis efter daghjälsbeloppens storlek, synes böra ifrågakomma, anser jag mig böra föreslå, att kristillägget skall utgå med samma belopp till samtliga kassamedlemmar.

Vad angår kristilläggets belopp synes detsamma böra bestämmas till 75 öre för dag, med hänsyn till att för en väsentlig del av kassamedlemmarna en höjning med detta belopp erfordras för att den önskvärda relationen mellan understöden från de erkända arbetslöshetskassorna och från arbetslöshetsnämnderna skall uppnås. Understödsbeloppens storlek efter höjningen framgå för vissa fall av *Bilaga A* och *Bilaga B*.

Bestämmelserna om kristillägg böra i enlighet med socialstyrelsens förslag, erhålla begränsad giltighetstid, lämpligen till utgången av budgetåret 1945/46.

3) Ändring av de s. k. överförsäkringsreglerna.

I skrivelsen den 30 september 1944 hemställer *socialstyrelsen* om viss ändring av de s. k. överförsäkringsregler, som äro intagna i 20 § 1—3 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor. Styrelsen framhåller, att även om dessa regler för närvarande hade mycket ringa praktisk betydelse, det med de nu föreslagna förbättringarna av understödsbeloppen dock kunde tänkas, att reduktionsregeln kunde komma att öka i vikt, åtminstone för vissa lägre avlönade kassamedlemmar med stora familjer. Med hänsyn härtill och för att ernå en bättre överensstämmelse mellan försäkringens överförsäkringsregler och kontantunderstödsverksamhetens motsvarande regler föreslår styrelsen, att den ifrågavarande maximigränsen för understödsbeloppet beträffande familjeförsörjare med tre barn och däröver höjdes från nuvarande $\frac{4}{5}$ till $\frac{9}{10}$ av den normala arbetsförtjänsten. Samtidigt torde böra klargöras, att vid tillämpningen av överförsäkringsreglerna skulle i förmånerna från kassan inräknas icke blott daghjälp och familjetillägg utan även förekommande kristillägg.

I sitt yttrande över socialstyrelsens ifrågavarande framställning säger *svenska arbetsgivareföreningen* sig icke ha funnit bärande skäl föreligga för den föreslagna ändringen av överförsäkringsreglerna. Det vore enligt föreningens mening nödvändigt, att man även för de försäkrade bibehölle ett klart incitament att söka arbete i den öppna arbetsmarknaden. Hur effektiva man än gjorde kontrollåtgärderna, torde det knappast finnas möjlighet att i tider av mera omfattande arbetslöshet på ett fullt tillfredsställande sätt kontrollera arbetsviljan hos de försäkrade. Samma åsikt har uttalats av *en minoritet inom arbetsmarknadskommissionen* (ledamöterna Brodén och Carell). Av *arbetsmarknadskommissionens majoritet* samt i *övriga remissyttranden* har socialstyrelsens förslag i denna del tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

De i 20 § 1—3 mom. förordningen om erkända arbetslöshetskassor givna s. k. överförsäkringsreglerna ha till ändamål att garantera en viss marginal mellan en kassamedlems normala arbetsinkomst och hans inkomst under den tid, då han uppbär understöd från kassan. Gällande bestämmelser innebära såsom nämnts härutinnan bl. a., att de från kassorna utgående understöden — barn- och hustrutillägg däri inberäknade — icke få överstiga, för ensamstående $\frac{3}{5}$ och för familjeförsörjare $\frac{4}{5}$ av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare inom samma yrke och av samma arbetsförmåga som den arbetslöse. Socialstyrelsens förslag innebär en modifikation av denna regel på sådant sätt, att för familjeförsörjare med tre barn eller därutöver understödets maximibelopp höjes till $\frac{9}{10}$ av berörda arbetsförtjänst. Med hänsyn till angelägenheten av att bereda flerbarnsfamiljer största möjliga understöd synes den föreslagna ändringen böra godkännas.

Såsom socialstyrelsen framhållit, bör vid tillämpningen av berörda regler hänsyn tagas även till kristillägget, varvid detsamma bör i första hand ned sättas eller innehållas.

*Före-
draganden.*

4) Höjning av maximibeloppet för daghjälp.

Redan i skrivelsen den 17 mars 1944 ägnade *socialstyrelsen* uppmärksamhet åt frågan om en höjning av den övre gränsen för daghjälp, varigenom möjlighet skulle öppnas för de kassor, som så kunde och önskade, att genom införande av klasser med högre daghjälsbelopp ytterligare stärka sin ställning gentemot konkurrensen från kontantunderstödsverksamheten. Styrelsen säger sig emellertid icke ha funnit tillräckliga skäl föreligga för att framlägga ett förslag av sådan innebörd. Därvid hade hänsyn tagits till i huvudsak följande omständigheter, nämligen att redan den föreslagna höjningen av barntilläggen syntes åtminstone till mycket väsentlig del tillgodose berörda syfte, att den nu gällande maximigränsen hittills utnyttjats i mycket obetydlig omfattning, att en mera allmän förbättring av daghjälp för närvarande knappast syntes möjlig att vidtaga på annat sätt än att staten åtog sig hela merkostnaden, samt att en dylik höjning skulle verka i så hög grad bindande för den nu pågående utformningen av en blivande obligatorisk dylik försäkring — och därigenom även för den obligatoriska sjukförsäkringen — att redan av denna anledning en dylik anordning om möjligt borde undvikas.

I framställningen den 30 september 1944 föreslår däremot *socialstyrelsen* en höjning av daghjälpens maximibelopp till 7 kronor. Som motivering anför styrelsen:

Därest ett system med ett graderat kristillägg i enlighet med *socialstyrelsens* förslag genomföres, torde man icke kunna undgå att samtidigt vidtaga en höjning med minst 75 öre av det nu medgivna maximibeloppet för daghjälp. Den tankegång, som ligger bakom detta, är följande. Därest en kassa, som har en daghjälsklass å 6 kr., icke erhåller något kristillägg eller exempelvis placeras i 25-öresklassen, synes det vara fullt i sin ordning, att denna kassa tillåtes att *med egna medel* och efter vanliga finansieringsgrunder vidtaga en sådan höjning av daghjälp, att densamma ensam eller tillhoppa med det beviljade lägre kristillägget uppgår till den angivna gränsen av 6:75 kr. Eljest skulle den komma i sämre läge än en kassa med 6 kronors daghjälp, som får 75 öre i kristillägg. Det torde emellertid vara lämpligt, att den nya liksom den gamla gränsen sättes till ett helt kronotal. Daghjälp, vari eventuellt utgående kristillägg vid maximeringsreglernas tillämpning bör inräknas, bör alltså tillåtas uppgå till 7 kr. men får ej överstiga detta belopp.

I den mån i sådana fall *daghjälpen* komme att överstiga 6 kr., bör statsbidrag i vanlig ordning få beräknas även på det överskjutande beloppet.

I de avgivna *yttrandena* har *socialstyrelsens* förslag i denna punkt tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

*Före-
draganden.*

För närvarande gäller ett absolut maximibelopp för daghjälp — oberäknat barn- och hustrutillägg — av 6 kronor. I samband med sitt förslag om graderade kristillägg ifrågasätter *socialstyrelsen* en höjning av detta maximibelopp till 7 kronor, varvid styrelsen förutsätter, att kristillägget skall medräknas vid maximeringsregelns tillämpning. Då en dylik höjning av maximibeloppet synes motiverad, även om, såsom jag här föreslagit, ett ograderat kristillägg införes, finner jag mig böra tillstyrka *socialstyrelsens* förslag i denna del.

5) Uppmjukning av föreskrifterna om hyreshjälp till kassamedlemmar.

I det till socialstyrelsens skrivelse den 17 mars 1944 fogade *särskilda yttrandet av föredraganden* föreslås en ändring av gällande regler om hyreshjälp till kassamedlemmar av innebörd, att hyreshjälp skulle kunna utgå till kassamedlem redan då han under en tid av 30 dagar uppburit daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa under 18 dagar. Som skäl härför anföras bostadsbristen och det förhållandet, att de konsekvenser, som en utebliven inbetalning av hyresbelopp o. d. i nuvarande läge kunde medföra för den arbetslöse och hans familj, vore betydligt värre än år 1941, varför det torde vara nödvändigt att något lätta på restriktionerna. Alltjämt borde man dock försöka ordna försäkringen så, att behov av hyreshjälp från arbetslöshetskommitté mera sällan uppkomme, och därmed skapa en grundval för en fortsatt tillämpning av vissa restriktioner för utgivandet av hyreshjälp till kassamedlemmar.

Föredragandens förslag upptogs i skrivelsen den 23 mars 1944 från *representanter för de erkända arbetslöshetskassorna* och har med reservation av ledamöterna Brodén och Styrman tillstyrkts av *arbetsmarknadskommisionen* i dess yttrande över båda skrivelserna. I sistnämnda yttrande framhålles, att en sådan ändring syntes så mycket mera befogad, som daghjälpens konstruktion i vissa kassor, vilkas medlemmar hade sysselsättning endast en viss del av året, medförde starkt försämrade möjligheter att erhålla hyreshjälp enligt nu gällande bestämmelser.

I skrivelsen den 16 maj 1944 av *grov- och fabriksarbetarnas erkända arbetslöshetskassa* hemställes om vidtagande av sådana åtgärder, att möjlighet bereddes för medlem i erkänd arbetslöshetskassa, som uppbure daghjälp från kassan, att erhålla hyreshjälp från arbetslöshetskommitté, om han styrkte att daghjälp från kassa eller understöd från arbetslöshetskommitté uppburits under det maximiantal dagar och den tidrymd, som gällande föreskrifter medgäve. I motiveringen framhålles, att denna hemställan hade avseende på sådana fall, då för viss kassa säsongmässigheten i det yrke, som kassans medlemmar tillhörde, föranlett vissa därav betingade begränsningar i understödsrätten. Antalet medlemmar i de kassor, som berördes av dessa säsonginskränkingsbestämmelser, hade den 31 december 1943 utgjort omkring 95 600, fördelade på sex erkända kassor. Erfarenheten hade visat, att en stor del av dessa kassamedlemmar, speciellt i de större städerna, blivit nödsakade att vända sig till arbetslöshetskommittéerna med begäran om understöd under den tid, då sådant icke kunnat erhållas från kassorna. Gällande bestämmelser tolkades så, att kassamedlem för erhållande av hyresbidrag måste kunna förete intyg från kassan, utvisande att han under de senast förflutna dagarna uppburit daghjälp från kassan under sammanlagt minst 40 dagar. Detta medförde, att kassamedlemmar, som på grund av sin anställning inom ett starkt säsongbetonat yrke under viss längre tid vore underkastade begränsning i understödsrätten, icke kunde fylla angivna villkor, oavsett om de varit helt arbetslösa under avsevärd tid. Denna tillämpning syntes icke stå i god överensstämmelse med avsikten med dessa bestämmelser.

Socialstyrelsen och *arbetsmarknadskommissionen* ha i yttranden över framställningen tillstyrkt de ändringar i gällande bestämmelser om hyreshjälp till kassamedlemmar, som åsyftades i framställningen.

Socialstyrelsen har vidare i framställningen den 30 september 1944 upptagit nu omnämnda frågor och föreslagit sådan ändring i direktiven för utgivande av hyreshjälp till kassamedlem, att sådan finge utgå under förutsättning att sökanden genom intyg från kassan eller arbetslöshetsnämnd kunde styrka, att han vid den tid, då hyreshjälp skulle börja utgå, under de närmast dessförinnan förflutna 30 dagarna uppburit daghjälp eller dagunderstöd för sammanlagt minst 18 dagar.

Socialvårdskommittén har i sitt yttrande ställt sig tveksam rörande ifrågavarande förslag, då kommittén funne det principiellt oriktigt, att de arbetslöshetsförsäkrade i vissa fall skulle hänvisas till en kompletterande hjälpform, som utginge först efter behovsprövning. Kommitténs majoritet har dock, med hänsyn till att hyreshjälpen vore avsedd att utgå till försäkrade allenast i ömmande fall, icke velat motsätta sig den föreslagna uppmjukningen. Två av ledamöterna i kommittén (herrar Hagård och Wallén) ställa sig dock bestämt avvisande. De anföra härom:

De förbättringar av den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen, som genomfördes år 1941, uppbyggdes under försök att undvika en då föreslagen anordning med förmåner från såväl försäkringen som den allmänna arbetslöshetshjälpen, vilken senare utgår efter behovsprövning. Denna ledande princip blev dock icke fullt upprätthållen. Hustru- och barn tillägg infördes för att öka stödet åt de försäkrade, men en möjlighet lämnades öppen för de försäkrade »att i ömmande fall och under vissa restriktiva villkor erhålla ett speciellt slag av kompletterande hjälp från arbetslöshetskommitté, nämligen hyreshjälp». Statsmakterna förutsatte sålunda, att det endast undantagsvis — då fråga vore om ett särskilt omfattande hjälpbehov — skulle förekomma, att medlem av erkänd arbetslöshetskassa skulle uppbära hyreshjälp. Allenast ett helt litet antal försäkrade har även enligt föreliggande uppgifter uppburit hyreshjälp från arbetslöshetsnämnder. Denna sammanblandning mellan de båda hjälpformerna har alltså blott i undantagsfall förekommit. Det har nämligen visat sig — och detta förutsågs även — att kassamedlemmarna hysa en bestämd motvilja att underkasta sig den behovsprövning, som är förenad med den allmänna arbetslöshetshjälpen. Denna motvilja förstärkes genom den ojämnhet, som enligt sakens natur vidlåder utdelningen av hyreshjälp. Möjligheten att erhålla dylik hjälp är nämligen knuten till den förutsättningen, att arbetslöshetsorgan finnes inrättat i kommunen, och att detta dessutom innehar vederbörligt medgivande att utbetala hyreshjälp med statsbidrag.

Den uppmjukning, som i föreliggande förslag framföres i fråga om hyreshjälpen, står icke i samklang med den inställning, som statsmakterna intagit så sent som år 1941. Ur kassamedlemmarnas synpunkt innebär den icke någon eftersträvansvärd anordning. Det är i stället angeläget, att de försäkrades förmåner inom försäkringens ram bliva av sådan storlek, att man ej behöver giva ytterligare bidrag i annan form efter behovsprövning. Varje sammanblandning av hjälpformer strider dessutom helt naturligt mot försöken att förenkla organisationen för hjälpverksamheten i allmänhet. Den föreslagna uppmjukningen av nu gällande regler i fråga om hyreshjälp till kassamedlemmar från arbetslöshetsnämnd måste därför bestämt avstyrkas.

Föreliggande förslag beträffande hyreshjälp till kassamedlemmar innebär modifikationer i två särskilda hänseenden av nu gällande principer för denna hjälp, nämligen dels minskning av den tid, under vilken arbetslös skall ha åtnjutit understöd för att komma i fråga till erhållande av hyreshjälp, dels ock införande av möjlighet att i samma tid inräkna jämväl tid, under vilken dagunderstöd åtnjutes från arbetslöshetsnämnd. Då de föreslagna modifikationerna måste anses skäliga och dessutom i sin mån bidra till en lämpligare relation mellan de till arbetslösa kassamedlemmar och de till andra arbetslösa utgående understödsbeloppen, har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t, att arbetsmarknadscommissionen erhåller bemyndigande att vidtaga berörda ändringar i föreskrifterna om grunderna för kommunernas ifrågavarande hjälpverksamhet.

Före-
draganden.

6) Författningsförslag. Ikraftträdande.

I socialstyrelsens skrivelse den 30 september 1944 äro intagna *dels* förslag till ändring av förordningarna om erkända arbetslöshetskassor och om beloppet av barntillägg och hustrutillägg enligt arbetslöshetskasseförordningen, *dels* förslag till förordning om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor, *dels ock* förslag till ändrade föreskrifter rörande hyreshjälp till kassamedlem. De ifrågasatta ändringarna och nya föreskrifterna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1945. Förslaget till förordning om kristillägg torde få såsom bilaga (*Bilaga C*) fogas till detta protokoll.

Vid konferensen med representanter för de erkända arbetslöshetskassorna den 19 oktober 1944 hemställdes, att tidpunkten för de föreslagna ändringarnas ikraftträdande skulle skjutas något framåt i tiden, förslagsvis till det månadsskifte, som infölle närmast efter tre månader från den tidpunkt, då riksdagen fattat beslut beträffande ändringarna, detta med hänsyn särskilt till behovet av tid för stadgeändringar och registrering av dem.

Med ledning av de av socialstyrelsen framlagda författningsförslagen ha inom departementet utarbetats förslag till *dels* förordning angående ändring av 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, *dels* förslag till förordning angående beloppet av barntillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor, *dels ock* förordning om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor. Bestämmelserna i dessa författningsförslag torde icke erfordra särskild motivering utöver vad förut anförts. Framhållas må dock, att på grund av vad som påpekats vid konferensen den 19 oktober 1944 tidpunkten för förordningarnas ikraftträdande ansetts böra uppskjutas till den 1 mars 1945.

Före-
draganden.

Kostnadsberäkningar:

Socialstyrelsen har i sin skrivelse den 30 september 1944 framlagt vissa beräkningar angående de kostnader, som de av socialstyrelsen förordade ändringarna skulle betinga, dels under budgetåret 1945/46, dels under ett s. k. genomsnittsår.

Vad angår *budgetåret 1945/46* utgår socialstyrelsen från ett antal av 770 000 försäkrade samt ett antal av 5 understödda dagar per medlem och år. Följande beräkning göres:

Beräknad ökning av statsbidrag	
Barntillägg (0: 60 1: 00)	0.68 milj. kr.
Hustrutillägg (1: 00 1,25)	0.33 » »
Kristillägg (i genomsnitt 0: 55)	2.12 » »
Summa	3.13 milj. kr.

För ett »*genomsnittså*r» utgår socialstyrelsen från ett antal av 850 000 försäkrade. För antalet understödda dagar per medlem och år (u) ha upptagits tre olika fall: $u = 7$, $u = 10$, $u = 13$.

	Beräknad ökning av statsbidrag		
	u = 7	u = 10	u = 13
Barntillägg (0: 60 1: 00)	1.05 milj. kr.	1.49 milj. kr.	1.94 milj. kr.
Hustrutillägg (1: 00 1: 25)	0.51 » »	0.72 » »	0.94 » »
Kristillägg (i genomsnitt 0: 55)	3.28 » »	4.68 » »	6.08 » »
Summa	4.84 milj. kr.	6.89 milj. kr.	8.96 milj. kr.

Slutligen tillägger socialstyrelsen, att även förslaget om ändrade villkor för utgivande av hyreshjälp till kassamedlem skulle medföra vissa utgiftstegringar, vilka väsentligen komme att belasta statsverket. Styrelsen hade emellertid icke kunnat bedöma därmed sammanhängande kostnadsfrågor.

Arbetsmarknadscommissionen har i sitt yttrande framhållit, att hyreshjälpsverksamheten för kassamedlemmar hittills varit av mycket ringa omfattning och att i samtliga fall statsbidraget varit begränsat till 20 procent. Merkostnaderna för denna period skulle alltså väsentligen kommit att belasta kommunerna. Med avseende på kostnadernas storlek eller fördelning under en arbetslöshetskris rådde givetvis stor svårighet att göra förhandsberäkningar. Sannolikt vore dock att större delen av kostnaden även i ett sådant fall skulle komma att åvila kommunerna.

*Före-
draganden.*

Därest vad här föreslagits om införande av ett ograderat kristillägg om 75 öre för dag vinner bifall, måste motsvarande ändringar göras i de av socialstyrelsen verkställda kostnadsberäkningarna. Under de i övrigt av socialstyrelsen angivna förutsättningarna kunna kostnaderna för kristillägget under budgetåret 1945/46 beräknas till 2,89 miljoner kronor och alltså den sammanlagda ökningen av statsbidragen till arbetslöshetskassorna till 3,9 miljoner kronor. För det av socialstyrelsen angivna genomsnittsåret skulle motsvarande belopp bliva, om antalet understödda dagar per medlem och år antages vara 7 dagar, 4,47 och 6,03 miljoner kronor, om samma antal antages vara 10 dagar, 6,38 och 8,59 miljoner kronor, samt om samma antal antages vara 13 dagar, 8,29 och 11,17 miljoner kronor. Emellertid bör här anmärkas, att jag anser mig icke i detta sammanhang böra taga ställning till frågan, i vad mån de angivna förutsättningarna för beräkningarna, särskilt det angivna antalet understödda dagar per medlem och år, skola läggas till grund för anslagsberäkningen för budgetåret 1945/46.

Vad innevarande budgetår angår är att märka, att enligt gällande föreskrifter statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor utgå årsvis i efterskott, dock att vederbörande kassa efter varje kvartals slut må kunna erhålla utbetalning intill i regel tre fjärdedelar av det bidrag, som skäligen kan antagas belöpa å kvartalet. Om, såsom här föreslagits, de nya bestämmelserna skola träda i kraft den 1 mars 1945, skulle alltså kassorna äga att under innevarande budgetår utfå statsbidrag med tre fjärdedelar av det belopp, som belöper på mars 1945. Härför erforderliga medel torde kunna bestridas ur det å riksstaten för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget B. 13. Bidrag till erkända arbetslöshetskassor å 10 000 000 kronor. Att nu vidtaga någon höjning av detta anslag torde icke vara erforderligt.

Den föreslagna uppmjukningen av villkoren för kassamedlemmar att erhålla hyreshjälp från arbetslöshetsnämnd torde även komma att medföra någon kostnadsökning. Densamma torde böra bestridas ur det å riksstaten för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget B. 16. Åtgärder för arbetsmarknadens reglering å 68 000 000 kronor.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att antaga förut omnämnda inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) *förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor,*

2) *förordning angående beloppet av barntillägg och hustrutillägg enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor, samt*

3) *förordning om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

Tabell

över understödsbelopp per dag till hjälpsökande hos arbetslöshetsnämnd samt försäkrad hos Grov- och fabriksarbetarnas eller Sågverksindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassor eller mot den genomsnittliga daghjälp 4 kronor och 20 öre. Hyreshjälp har icke medtagits i tabellen. Vid beräkandet av understödsbelopp enligt föreslagna normer har kristidstillägg satts till 0,75 kr., hustrutillägg 1,25 kr. och barutillägg 1,00 kr

	Ortsgr.	Ensam över 18 år	Familj bestående av man och hustru jämte					Anm.
			0 barn	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	
Arbetslöshets- nämnd	1	2: 50	4: —	4: 85	5: 70	6: 55	7: 35	Understödsbelopp kunna ut- gå i såväl orts- grupp 1 som 2. D:o d:o
	2	2: 75	4: 25	5: 30	6: 35	7: 40	8: 20	
	3	3: —	4: 50	5: 75	7: —	8: 25	9: 05	
Grov- och fabriks- arbetarnas enligt nuvarande nor- mer	1	2: —	3: —	3: 60	4: 20	4: 80	5: 40	
	2	3: —	4: —	4: 60	5: 20	5: 80	6: 40	
	3	4: —	5: —	5: 60	6: 20	6: 80	7: 40	
Grov- och fabriks- arbetarnas enligt föreslagna normer	1	2: 75	4: —	5: —	6: —	7: —	8: —	
	2	3: 75	5: —	6: —	7: —	8: —	9: —	
	3	4: 75	6: —	7: —	8: —	9: —	10: —	
Sågverksindustriar- betarnas enligt nuvarande nor- mer	1	2: — el. 3: 50	3: — 4: 50	3: 60 5: 10	4: 20 5: 70	4: 80 6: 30	5: 40 6: 90	
	2	2: — el. 3: 50	3: — 4: 50	3: 60 5: 10	4: 20 5: 70	4: 80 6: 30	5: 40 6: 90	
	3 ¹	5: —	6: —	6: 60	7: 20	7: 80	8: 40	
Sågverksindustriar- betarnas enligt föreslagna normer	1	2: 75 el. 4: 25	4: — 5: 50	5: — 6: 50	6: — 7: 50	7: — 8: 50	8: — 9: 50	
	2	2: 75 el. 4: 25	4: — 5: 50	5: — 6: 50	6: — 7: 50	7: — 8: 50	8: — 9: 50	
	3 ¹	5: 75	7: —	8: —	9: —	10: —	11: —	
Genomsnittsdag- hjälp 4 kronor 20 öre enligt nuva- rande normer ..	—	4: 20	5: 20	5: 80	6: 40	7: —	7: 60	
Genomsnittsdag- hjälp 4 kronor 20 öre enligt före- slagna normer ..	—	4: 95	6: 20	7: 20	8: 20	9: 20	10: 20	

¹ Avser medlemmar i Stockholms stad eller ort inom Stockholms län tillhörande ortsgrupp 3.

Bilaga B.

Tabell

över de understödsbelopp i kronor räknat, som enligt socialstyrelsens beräkningar i olika fall skola utgå till en arbetslös med hustru och två barn i genomsnitt för månad dels under en två-månadersperiod, dels under en fyra-månadersperiod. Hyreshjälp har härvid medräknats.

	Två-månadersperiod			Fyra-månadersperiod		
	Orts- grupp 1	Orts- grupp 2	Orts- grupp 3	Orts- grupp 1	Orts- grupp 2	Orts- grupp 3
Understöd från arbetslöshetsnämnd ..	151	186	221	160	196	232
Understöd från Grov- och fabriksarbetarnas erkända arbetslöshetskassa enligt nuvarande regler.....	100	126	153	115	151	187
enligt föreslagna regler med 50 öres kristillägg	146	182	219	158	199	240
enligt föreslagna regler med 75 öres kristillägg	152	188	224	164	205	246
Understöd från den beslutade erkända arbetslöshetskassan för sågverksindustriarbetare.						
enligt gällande principer	135	138	176	152	163	212
enligt föreslagna regler med 50 öres kristillägg	181	194	242	195	211	265
enligt föreslagna regler med 75 öres kristillägg	186	199	247	201	217	271
Understöd vid genomsnittsdaghjälpen 4:20 kr.						
enligt gällande regler	151	154	157	169	180	192
enligt föreslagna regler med 50 öres kristillägg	197	210	223	212	228	245
enligt föreslagna regler med 75 öres kristillägg	203	216	229	218	236	251

Socialstyrelsens förslag
till
förordning om kristillägg å daghjälp från erkända arbetslöshetskassor.

1 §.

Å daghjälp, som för dag under tiden 1 januari 1945—30 juni 1946 utgives från erkänd arbetslöshetskassa, skall utgå kristillägg under de förutsättningar och till de belopp, som i denna förordning stadgas.

2 §.

Kristillägg skall utgivas av kassa, i vilken medelavgiften för daghjälp-krona och vecka den 1 november 1944 uppgår till lägst 6 öre, och utgår med 25 öre för dag om medelavgiften understiger 12 öre, 50 öre för dag om medelavgiften uppgår till 12 öre men understiger 18 öre samt 75 öre för dag om medelavgiften uppgår till lägst 18 öre.

3 §.

Medelavgiften framräknas för varje särskild kassa under hänsynstagande till avgiftens storlek för daghjälpkrona och antalet medlemmar i de olika daghjälpklasserna inom kassan.

Där kassa upptager månadsavgift, skall en sådan avgift anses motsvara $4\frac{1}{3}$ veckoavgifter.

4 §.

För kassa, som efter den 1 november 1944 antages till erkänd arbetslöshetskassa, fastställer tillsynsmyndigheten kristillägget med ledning av den medelavgift, som framräknats med hänsyn till de för kassan fastställda avgifterna och det antal medlemmar, vilka kunna antagas komma att tillhöra de olika avgiftsklasserna inom kassan.

5 §.

Beträffande kristillägg skall tillämpas vad i 20 § förordningen om erkända arbetslöshetskassor stadgas om att daghjälp jämte därå utgående tillägg ej må utgivas till högre belopp än som anges i 1 och 2 mom. samt 3 mom. första stycket av nämnda paragraf, och skall, då understödet på grund av dessa stadganden måste minskas, kristillägget nedsättas eller innehållas före annat tillägg.

6 §.

Kristillägg utbetalas i förekommande fall i samband med övriga från kassan utgivna förmåner.

7 §.

Statsbidrag till kristillägget utgår med tilläggets hela belopp. Sådant bidrag skall sökas och utbetalas i den ordning, som föreskrives i förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.